

Operační týl

V dějinách válek a vojenského umění neustále sledujeme zákonitosti, které charakterizují neustálou závislost pravidelných armád na materiálním zabezpečení. Armáda jako nástroj státu nemůže plnit své funkce bez jejího zásobování vším potřebným jak v míru, tak zejména ve válce. Splnění požadavků armády závisí na:

- rozvoji výrobních sil a charakteru výrobních vztahů;
- politice státu;
- sociálně ekonomických faktorech;
- úrovni rozvoje vojenské ekonomiky.

Ve válkách na počátku dvacátého století je zřejmá závislost průběhu a konečného výsledku války vcelku, ale i každé operace, na přesné činnosti celého systému týlového zabezpečení ozbrojených sil na válečném území. Objektivní rozvoj vojenství si vynutil potřebu mít síly a prostředky v podřízenosti operačního stupně velení.

Např. s organizačním vytvořením frontových a armádních svazů pozemních vojsk Ruska v první světové válce byly téměř současně vyčleněny síly a prostředky k jejich týlovému zabezpečení. To bylo začátkem zrodu nového stupně v celkovém systému týlu.

Operační týl sovětských ozbrojených sil vznikl v průběhu občanské války. I když ekonomická základna mladé Sovětské republiky byla ochromena první světovou válkou a organizační struktura pozemních vojsk Rudé armády byla téměř shodná s organizací carské armády, zvláště v období její výstavby, operační týl i jeho činnost se dále rozvíjely. To vyplývalo ze zásadně nových základů výstavby Rudé armády a jejího týlu. Ve výstavbě a činnosti operačního týlu poprvé nabývala na důležitém významu zásady lidové podpory a jednotky armády a lidu, vedou-

cí úloha komunistické strany, přísná centralizace a maximální hospodárnost při využívání sil a prostředků se soustředěním úsilí na rozhodujících úsecích.

Zkušenosti, získané v občanské válce a zakotvené ve vojenské teorii a praxi vojsk, dále rozvíjející se socialistická ekonomika a vojenství umožnily v období mezi válkami přijmout nová opatření v oblasti rozšíření materiální základny obrany státu a zdokonalování teorie a praxe týlového zabezpečení ozbrojených sil.

M. V. Frunze při hodnocení perspektivy rozvoje vojenství vycházel z praxe občanské války. Zdůrazňoval, že bez dokonalé organizace týlu, jejichž základem jsou přesné matematické propočty, bez pravidelného zásobování fronty vším potřebným k vedení válečných operací, bez přesného řízení převozu, které zabezpečují týlové zásobování a bez organizace odsunu není myslitelné žádné správné a rozumné vedení velkých válečných operací. Hluboký smysl těchto závěrů potvrdila veškerá další praxe armády.

V prvních operacích Velké vlastenecké války se velmi zřetelně projevila úloha týlu na všech jeho stupních. Velká vlastenecká válka velmi důkladně prověřila celý systém týlového zabezpečení po teoretické a praktické stránce a byla významným obdobím jeho rozvoje. Teorie a praxe operačního týlu Sovětských ozbrojených sil v průběhu války se zdokonalily, rozvíjely se a dosáhly ve všech oblastech nejvyšší úrovně na světě. Byly natolik soudobé a perspektivní, že mnohé závěry neztratily na aktuálnosti a významu ani v současné době.

Ústřední výbor komunistické strany a státní výbor obrany neustále sledovaly stav týlu a včas přijímaly opatření k jeho zdo-

konalování a rozvoji. Na začátku na základě rozhodnutí státního výboru obrany z 28. července 1941 byly vytvořeny zásadně nové orgány velení týlu Rudé armády. V průběhu léta a podzimu téhož roku byl reorganizován týl na všech stupních. Ve frontech a armádách byly vytvořeny pohyblivé, podmínkám vysoce manévrové války odpovídající týlové útvary a zařízení. Na základě získávaných zkušeností z práce týlu a ve spojitosti se způsobem vedení operací byly zdokonalovány síly a prostředky týlového zabezpečení a zlepšová-

na struktura orgánů týlu. Důležitou úlohu při zdokonalení velení týlu mělo vybudování štábů týlu ve všech operačních svazcích v roce 1942. Operační týl se stal s konečnou platností neoddělitelnou součástí operačních svazů.

V poválečném období je zdokonalování operačního týlu v jednotném komplexu rozvojem ozbrojených sil na základě bohatých zkušeností Velké vlastenecké války, poválečných cvičení, každodenní praxe a rostoucí ekonomiky socialistické společnosti.

Úkoly a organizace operačního týlu

Složení operačního týlu, jeho možnosti a způsoby použití sil a prostředků jsou závislé především na složení zabezpečovacího svazu, charakteru operace a podmínkách jejího vedení. V souladu s rozvojem výzbroje a změnami v charakteru a způsobech vedení operace mění se i úkoly týlu, jejich rozsah a způsoby splnění.

V zásadě úkoly týlu v soudobých operacích, tak jako i v minulé válce, tkví v nepřetržitém materiálním, technickém a zdravotnickém zabezpečení vojsk. Avšak jejich charakter, rozsah a způsoby splnění, vzhledem k podmínkám vedení operací s použitím nových druhů zbraní, doznávají značných změn. Úkoly týlu jsou mnohem rozsáhlejší v důsledku značného komplexu složitých prací.

Pravděpodobnost častých a rychlých změn situace (včetně nutných velkých změn a zabezpečení vojsk a v rozsahu potřeby materiálních prostředků) podmínila nutnost udržovat zásoby ve všech stupních týlu a vytvářet na válečistích a v každém operačním svazu celou síť základen a skladů, spolehlivě chráněných před úderem raketových jaderných zbraní.

V ozbrojených silách USA, Anglie a NSR v souladu s celkovými pokyny velení NATO, byly vybudovány takové základny jak pro svá národní vojska, tak i pro vojska spojených ozbrojených sil bloku. V nich je skladováno ohromné množství zásob (na potřebu 30–90 dní, plánovaných k rozvinutí ozbrojených sil).

Před operačním týlem stojí velmi důležitý problém — doplňování spotřeby munice, výstroje, PHM a dalších druhů zásob. Růst spotřeby vyplývá z vysoké úrovně mechanizace vojsk, automatizace soudobých zbraní a intenzity bojové činnosti. Podle údajů zahraničního tisku a rovněž na základě analýzy lokálních válek a podkladů teoretických propočtů můžeme předpokládat, že potřeby ozbrojených sil v materiálních prostředcích se zvětšují a mění

se jejich jednotlivé druhy. Např. podle propočtů vojenských odborníků NSR činí denní spotřeba materiálních prostředků na jednoho vojáka v soudobé operaci 45 kg (je to o 29 kg více než ve druhé světové válce). Americká vojska ve válce ve Vietnamu spotřebovala průměrně asi 35 kg různých materiálních prostředků na jednoho vojáka denně.

Na celkovém rozsahu materiálních prostředků, spotřebovaných v soudobých operacích, podílejí se největší měrou pohonné hmoty. V armádě USA ve Vietnamu tvořily 70 % celkového rozsahu všech ostatních druhů materiálních prostředků (proti 38 % v letech druhé světové války na evropském válečistí). Specialisté bundeswehru tvrdí, že již v současné době podíl pohonných hmot v polních vojscích dosahuje 60 %. Tento propočet vychází z velkého růstu „energetické výzbrojenosti“, která dosáhla 40 koňských sil na jednoho vojáka.

Složitost materiálního zabezpečení v soudobých operacích je dále podmíněna značným zvýšením množství druhů předmětů zásobování. Vojska USA ve Vietnamu v roce 1967 měla na 20 000 druhů materiálních prostředků.

Velký rozsah a různorodost úkolů materiálního zabezpečení kladou nové požadavky na systém přísunu. V současné době ani jeden samostatný druh dopravy není schopen splnit v celém rozsahu tyto úkoly. Je proto potřebný jednotný systém depravního zabezpečení na všech stupních organizace ozbrojených sil od shora dolů.

Je příznivé, že všechny armády světa přijímají opatření ke komplexnímu použití různých druhů dopravy v operacích. Zvláště široce se rozvíjí letecká doprava a potrubní doprava.

Úkoly zdravotnického zabezpečení operace spočívají v prvé řadě v

— plnění komplexu opatření k udržení a upevnění zdraví vojsk,

— účasti zdravotnické služby při ochraně vojsk před zbraněmi hromadného ničení,

— poskytnutí pomoci a léčení raněných s cílem co nejrychleji je vrátit do bojových jednotek. [Ve Velké vlastenecké válce zdravotnická služba vyléčila a umožnila návrat mezi bojové jednotky asi 72 % raněných a do 93 % nemocných.]

Je pochopitelné, že úkoly zdravotnické služby v operacích s použitím raketových jaderných zbraní jsou mnohem rozsáhlejší a složitější. Hromadné zdravotnické ztráty v těchto podmínkách mohou vzniknout současně. Charakter ranění vojáků bude mnohem složitější; převládat budou kombinovaná zranění. Zdravotnická služba v operaci bude muset řešit složité a velmi rozsáhlé problémy.

Pozemní vojska jsou plně motorizována a mechanizována. Proto úkoly technického zabezpečení ve svém celkovém rozsahu jsou větší a podstatnější, zejména co do druhu prací, způsobů jejich splnění a různorodosti používaných sil a prostředků.

Takové úkoly, jako je zabezpečení správné exploatace, obsluhy a opravy bojových a jiných soudobých vozidel (některé druhy technického zabezpečení dříve vůbec neexistovaly), nemůžeme v žádném případě srovnávat s analogickými úkoly technického zabezpečení v operacích minulých válek.

Změny úkolů týlového zabezpečení, zvětšení jejich rozsahu a složitost podmínek splnění se současným růstem závislosti operací na možnostech týlu — všechno to vyžadovalo další zdokonalování organizace, technické vybavenosti a způsobů práce všech stupňů týlu, včetně operačního týlu.

V důsledku zavedení nových druhů výzbroje do ozbrojených sil a nasycení vojsk soudobou technikou v posledních 10—15 letech, zahraniční armády přijaly celou řadu opatření k reorganizaci týlových orgánů. To se projevilo ve vybudování speciálních svazků, útvarů a zařízení raketového technického zabezpečení, mohutnějších pohyblivých prostředků pro opravy a odsun techniky, zařízení k poskytnutí pomoci raněným novými druhy zbraní. Intenzivně byly rozpracovány účinnější prostředky ochrany samotného týlu a jeho velení v operacích. Např. americká armáda přijala celou řadu programů reorganizace týlu. Velení bundeswehru reorganizuje službu materiálně technického zabezpečení pozemních vojsk s cílem vytvořit jednotný systém pro polní a teritoriální vojska.

V ozbrojených silách SSSR byla rovněž

uskutečněna důležitá opatření ke zkonalení systému týlového zabezpečení. Hlavní důraz v rámci řešených problémů je soustředěn na zdokonalení a rozvoj operačního týlu.

Soudobý operační týl zahrnuje různorodé útvary speciálních vojsk (automobilní, železniční, potrubní, ženijní letištní, letištní technické atd.). Má základny a sklady různého určení, opravárenské orgány a zdravotnické a jiné útvary a zařízení k zabezpečení a obsluze.

Organizační struktura a technika vybavení operačního týlu Sovětských ozbrojených sil vcelku plně odpovídá soudobým požadavkům bojové pohotovosti, manévrovosti a mobilnosti, odolnosti a pružnosti, charakteru a podmínkám vedení operací.

V krátkosti rozebereme složení a určení speciálních vojsk týlu.

Útvary a zařízení materiálního zabezpečení plní rozsáhlý komplex úkolů zásobování vojsk municí, pohonnými hmotami, proviantem, prostředky ochrany proti zbraním hromadného ničení, výstrojním materiálem a dalšími materiálními prostředky. Orgány materiálního zabezpečení operačních svazů pozemních vojsk zásobují prostředky vševojskové nomenklatury nejen vojska armády a frontu, ale také svazky a útvary jiných druhů ozbrojených sil, které působí společně s frontem nebo jsou rozmístěny v jeho týlovém pásmu.

Základem sil a prostředků materiálního zabezpečení jsou základny, které zahrnují zásobovací sklady, dopravní a další útvary zabezpečení a obsluhy. Charakteristickým znakem soudobého systému základen je vysoká manévrovost, mobilnost, pružnost a odolnost.

Železniční, silniční, automobilní a potrubní vojska v letech poválečných pětiletých dosáhla vyšší úrovně. Jejich technické vybavení a organizace umožňují obnovovat, připravovat a využívat komunikační síť v tempech a v rozsahu, které plně odpovídají podmínkám vedení operací, dále plnit úkoly přísunu a odsunu s komplexním využitím všech druhů dopravních prostředků. Tato vojska vytvářejí podmínky pro týlové zabezpečení a manévrovost týlu vcelku.

V poslední době se rychle rozvíjejí **prostředky vzdušné dopravy**. Různé druhy letounů a vrtulníků jsou schopny na velkou vzdálenost převážet vojska, těžkou techniku a všechny ostatní materiální prostředky. (Vojenské dopravní letectvo vybavené soudobou technikou, je vyčleněno jako samostatný druh letectva.)

Útvary, zařízení a závody technického

zabezpečení plní výjimečně důležité úkoly zabezpečení vysoké bojové pohotovosti a pohyblivosti vojsk. Jsou vybaveny vysoce produktivní technikou a jsou schopny rychle se rozvíjet a uskutečňovat manévry v souladu s podmínkami vzniklé bojové situace. To umožňuje vytvářet v operacích účinný systém technického zabezpečení, odsunu a oprav výzbroje, bojové a jiné techniky bezprostředně na bojišti, do celé hloubky válčiště, v souladu s růstem rozsahu plněných prací.

Útvary a zařízení zdravotnického zabezpečení tvoří nejpočetnější skupinu sil

a prostředků týlu operačních svazů. Se zvyšováním ničivých vlastností zbraní neustále se zdokonalují prostředky předcházení onemocnění, léčení nemocných a raněných, rychlého poskytování pomoci raněným a specializované léčení až do úplného uzdravení. Široce se rozvíjejí prostředky odsunu.

Zdravotnická služba má ve své organizaci vysoce pohyblivé útvary k poskytnutí kvalifikované pomoci na předem určených etapách odsunu různými typy lékařských zařízení. Má odsunové automobilní a zdravotnické dopravní letecké útvary atd.

Organizace týlového zabezpečení vojsk v operaci

Rostoucí závislost úspěchu operace na úplnosti a nepřetržitosti týlového zabezpečení, na vzdušné přípravě a přesné práci komunikační sítě a dopravy a na uskutečnění celého komplexu opatření k zabezpečení odolnosti objektů, sil a prostředků týlu má za následek zvýšené požadavky na organizaci celého komplexu úkolů.

Praxe nejednou potvrdila, že můžeme mít všechny možnosti k úplnému zabezpečení požadavků vojsk, avšak chybí-li přesná organizace, potom materiální prostředky, doprava, různé zařízení zabezpečení nebudou tam kde je jich zapotřebí, nebo nebudou na požadovaném stupni pohotovosti, která je nutná pro včasné splnění úkolů. Nedostatek přísné organizovanosti týlového zabezpečení hrozí velmi vážným nebezpečím zmaření plánů operace v podmínkách použití raketových jaderných zbraní.

V současné době všechny zahraniční armády hledají přijatelnější způsoby organizace. Rozpracovávají nové zásady, zdokonalují organizační strukturu, hledají nové způsoby zvýšení odolnosti systému týlového zabezpečení.

Organizace týlového zabezpečení je vlastně neoddělitelnou součástí přípravy a zabezpečení jakékoliv operace, vedené svazem nebo strategickými uskupeními ozbrojených sil. Podle současných teoretických názorů zahrnuje:

- plánování a uskutečnění celé řady opatření k přípravě samotného týlu;
- včasný přechod všech sil a prostředků týlu z mírového života na válečný stav;
- vytvoření podmínek k nepřetržitému materiálnímu, dopravnímu, technickému, zdravotnickému a dalšímu zabezpečení vojsk v průběhu operace;
- opatření, uskutečňovaná v míru i ve válce, k vytváření nejvýhodnějších podmínek odolnosti systému týlového zabezpe-

čení vcelku a každého objektu zvláště v podmínkách použití raketových jaderných zbraní na obou stranách.

Neocenitelnou praxí při organizaci týlového zabezpečení vojsk v operacích získaly orgány týlu sovětských ozbrojených sil v letech Velké vlastenecké války.

Zvláštní pozornost zasluhuje pružnost organizace týlového zabezpečení v letech války. Komunistická strana a sovětská vláda v počátečním období války uskutečnila řadu opatření ke zdokonalení týlu. Tato opatření umožnila v podmínkách těžkých obranných bojů v roce 1941 zorganizovat zabezpečení vojsk na rozsáhlé frontě od Barentsova až po Černé moře.

V období protiútoků a generálního útoku v zimě na přelomu 1941—42 se úkoly týlu značně zvětšily a byly složitější. V souladu s tím se zdokonalovaly i způsoby týlového zabezpečení vojsk. Na základě neustálého zvyšování výroby válečného průmyslu národního hospodářství, které dokončilo přechod na válečný stav, orgány týlu Rudé armády rozpracovávaly a zaváděly nové způsoby práce.

Významnou zkouškou orgánů týlu bylo zabezpečení strategických uskupení ozbrojených sil v bitvách na Volze a u Kurska. Týl dokončil svou organizační přestavbu a v podstatě byl připraven k zabezpečení rozsáhlé útočné činnosti ke zničení německých fašistických uchatitelů. V té době rozpracované způsoby organizace týlového zabezpečení operačních svazů potvrdily svou životaschopnost i ve vztahu k novým požadavkům ve strategických operacích roku 1944 i v závěrečném období Velké vlastenecké války. Po přechodu státních hranic SSSR musel týl bojující armády plnit další neobvyklé a velmi důležité úkoly k poskytování rozsáhlé materiální pomoci obyvatelstvu osvobozených států a pomoci při organizování práce místní administrativy k obnovení národní-

ho hospodářství. Týlové orgány s úspěchem splnily svou internacionální povinnost.

Plánovitost je nejdůležitějším principem organizace týlového zabezpečení v soudobých podmínkách. Bezprostředně vyplývá z plánovacích dokumentů rozvoje socialistické společnosti. Přesné dodržování tohoto principu na všech stupních týlu zaručuje nepřetržitě zásobování vojsk a vytváří dobré podmínky pro pravidelnou práci týlu v přípravě a v průběhu operací.

Hospodárnost organizace týlového zabezpečení vojsk v operacích se plně osvědčila v letech občanské a Velké vlastenecké války. Požadavky tohoto principu pronikají do všech úkolů a ve své podstatě se projevují nejen v šetrné a ekonomické spotřebě vyčleňovaných zásob, ale i v maximálně účinném využití týlových svazků, útvarů a zařízení.

Princip vysoké pohotovosti týlu, který odpovídá úrovni bojové pohotovosti zabezpečovaných vojsk, bezprostředně vyplývá z požadavků strany a vlády na ozbrojené síly k zabezpečení stále pohotovosti k obraně a ochraně vlasti. V samotných základech organizace týlového zabezpečení je zakotveno přesné pochopení toho, že bez pohotovosti týlu nemůžeme řešit problém zabezpečení vysoké bojové pohotovosti vojsk jak k přípravě, tak v průběhu operací.

Princip odpovědnosti nadřízeného velitelství za úplné a včasné zabezpečení vojsk vším potřebným vyplývá z podstaty jedné ze základních zásad sovětského vojenského umění. Tato zásada vyžaduje od nadřízeného, který vydává bojový úkol vojskům, aby vytvořil odpovídající materiální základnu. Proto na základě tohoto principu na každém stupni organizační struktury ozbrojených sil musí být orgány týlu a odpovídající materiální a technické zásoby. Díky tomu má velitel svazku (útvaru) plnou možnost ve svém rozhodnutí stanovit zásoby pro podřízená vojska v souladu s jejich úkoly, rozdělit síly a prostředky týlu, vytvořit zálohy a manévrovat jimi v závislosti na vzniklé situaci v průběhu operace.

Princip shody organizace týlového zabezpečení s charakterem operace a úkoly

vojsk vyžaduje pružnost při vytváření operačního týlu, manévrovost a mobilnost všech jeho prvků, neustálý dostatek sil a prostředků, které odpovídají úkolům vojsk a podmínkám jejich mínění.

Princip odolnosti, jako základní princip organizace týlového zabezpečení vojsk v operaci, vznikl se zavedením raketových jaderných zbraní do výzbroje řady armád světa. V operacích s použitím těchto prostředků, nesrovnatelně s minulou praxí, zvýšila se závislost průběhu a výsledku bojové činnosti na odolnosti a nepřetržitosti práce týlu. Týl v současné době nezabezpečuje jen vojska výzbrojí, technikou, pohonnými hmotami a dalšími materiálními prostředky. Zúčastňuje se též ochrany vojsk proti zbraním hromadného ničení, odstraňování následků jejich použití nepřitelem, a plní řadu dalších úkolů v rámci zabezpečení neustálé bojové pohotovosti vojsk a vytváření podmínek pro jejich dlouhodobou samostatnou činnost.

Organizace týlového zabezpečení a principy, které tvoří její základ, nemohou být neměnné. Mění se společně s rozvojem prostředků ozbrojeného zápasu, organizační struktury a způsobů bojové činnosti vojsk.

Většina systémů výzbroje se úplně mění během každých 10—12 let a cyklus „účinného života“ některých druhů zbraní, podle údajů zahraniční literatury, je dokonce menší (5—7 let). Z toho vyplývá, že v soudobých podmínkách probíhají velmi dynamické procesy ve vývoji organizace vojsk, jejich taktiky a operačního umění. Je proto plně pochopitelný i neustálý vývoj organizace týlového zabezpečení, které tvoří důležitou oblast operačního umění. Tuto oblast musíme také neustále rozpracovávat. Zdokonalování sil, prostředků a organizace týlového zabezpečení si vyžaduje rozsáhlé vědecké výzkumy, vedené na základě hlubokého vědeckého předvídání, a které přiblíží k perspektivám vědeckotechnického předvídání, a které přiblíží k perspektivám vědeckotechnického pokroku, rozvoji ekonomické základny a zdokonalování techniky. To je diktováno tím, že úspěchy v soudobých operacích jsou v mnohém závislé na možnostech týlu a správné organizace týlového zabezpečení.

Velitelé a náčelníci všech stupňů velení, důstojníci štábů a orgánů velení druhů vojsk musí dobře znát základy organizace týlového zabezpečení, a všichni důstojníci orgánů týlu mistrovsky ovládat způsoby včasného využití sil a prostředků a spolehlivě jim velet v soudobých operacích.

(Upraveno ze sovětského tisku)